

Részlet Barcsi Esztella (11. osztályos tanuló, Városmajori Gimnázium, Budapest) az „Aquincum képregényben” pályázatra készült „Caius Castricius Victor egy napja” című munkájából

KÖZÖNSÉG ÉS KAPCSOLAT

AZ AQUINCUMI MÚZEUM KÖZÖNSÉGGYAKORLATI KIADVÁNYA ■ 2010–2011

Ludi Aquincenses MMX

- ▶ Floralia 21. alkalommal Aquincumban
- ▶ Dalnokverseny Aquincumban
- ▶ Horváth Péter: Amphitrüon 2010
- ▶ Nimfa ünnep 2010
- ▶ Saturnalia 2010
- ▶ Családi vasárnap – Kelta nap

Új kiállítások

- ▶ „Van új a föld alatt...”
- ▶ Kézzelfogható múlt

Új kiadványaink

- ▶ Tituli Aquincenses
- ▶ Aquincum: Ókori táj – ókori város

LVDI AQVINCENSES MMXI – Aquincumi Játékok 2011

Kiállítások 2011

- ▶ **Róma Aquincumban: Az aquincumi orgona, Az aquincumi helytartói palota**
Állandó kiállítások, Helyszín: kiállítási csarnok
- ▶ **Aquincumi látványraktár**
Állandó kiállítás, Helyszín: kiállítási csarnok
- ▶ **„Van új a föld alatt...”: Válogatás a 2010. év legszebb ásatási leleteiből**
Időszaki kiállítás, 2011. április 15 – 2012. március 25., Helyszín: kiállítási csarnok
- ▶ **Tapintható régészet**
Időszaki kiállítás, 2011. április 15 – október 31., Helyszín: Dirké védőépület
- ▶ **Ókori játékok**
Időszaki interaktív kiállítás, 2011. április 15 – október 31., Helyszín: Kétpilléres védőépület

Programok 2011

Római programok: Aquincumi Játékok 2011

- ▶ **Floralia – Római tavaszünnep** 2011. május 21-22. 10.00-17.00
- ▶ **Nimfa-ünnep** 2011. szeptember 3. 10.00-17.00
- ▶ **Saturnalia – A karácsonyi ünnepkör gyökerei az antikvitásban** 2010. december 6-9.; 11. 10.00-16.00

Művészeti program

- ▶ **XIV. Aquincumi Költőverseny és III. Aquincumi Dalnokverseny.** 2011. június 4.

Gyermekprogramok

- ▶ **Fabrica musivaria – Római mozaikműhely** 2011. május 24-26. 10.00-14.00, Helyszín: Hercules villa
- ▶ Nyári táborok (**Ókori tábor** 2011. június 27 – július 1. és **Gladiátor-képző** 2011. július 4-8.)
- ▶ **Ókori SzüniDödő** 2011. július 12.; 14. 10.00-14.00
- ▶ **Családi Vasárnap – Kelta nap** 2011. október 9. 10.00-15.00

Tudományos-ismeretterjesztő programok

- ▶ **Előadások** 2011. április-június; szeptember-november – minden hónap első vasárnapján
- ▶ **Tárlatvezetések** (előzetes bejelentkezés alapján folyamatosan)
- ▶ **Tematikus vezetések** (előzetes bejelentkezés alapján folyamatosan)
- ▶ **Ásatáslátogatások** (előzetes bejelentkezés alapján folyamatosan)

Központi szervezésű programok és világnapok

- ▶ **Műemléki Világnap** 2011. április 18.
- ▶ **Múzeumi Világnap** 2011. május 18.
- ▶ **Múzeumok Éjszakája** 2011. június 24.
- ▶ **Sziget Fesztivál**, Múzeumi Negyed 2011. augusztus 10-15.
- ▶ **Kulturális Örökségi Napok** 2011. szeptember 17-18.
- ▶ **Kutatók Éjszakája** 2011. szeptember 24.
- ▶ **Múzeumok Őszi Fesztiválja** 2011. október 1 – november 15.

Az aktuális információkat az Aquincumi Múzeum honlapja tartalmazza: www.aquincum.hu, www.regeszet.btm.hu

Közönség és Kapcsolat IX. – Aquincum 2010-2011
Kiadja az Aquincum Baráti Kör
Budapest, 2011
Felelős szerkesztő: L. Kurucz Katalin
Fotó: Komjáthy Péter, Közmuvelődési Csoport (Aquincum)
Nyomdai előkészítés: Kolozsvári Krisztián

Támogatók:

LVDI AQVINCENSES MMX – Aquincumi Játékok 2010

Kiállítások 2010

- ▶ **Róma Aquincumban: Az aquincumi orgona, Az aquincumi helytartói palota**
Állandó kiállítások, Helyszín: kiállítási csarnok
- ▶ **Aquincumi látványraktár**, állandó kiállítás
Helyszín: kiállítási csarnok
- ▶ **Az aquincumi régészet regénye – Az aquincumi ásatások története a kezdetektől napjainkig**
Időszaki kiállítás, 2010. április 15 – október 31., Helyszín: régi kiállítási épület
- ▶ **„Van új a föld alatt...”: Válogatás a 2009. év legszebb ásatási leleteiből**
Időszaki kiállítás, 2010. április 15 – 2011. március 28.
- ▶ **Tapintható régészet**
Időszaki kiállítás, 2010. április 15 – október 31., Helyszín: Dirké védőépület
- ▶ **Ókori játékok**
Időszaki interaktív kiállítás, 2010. április 15 – október 31., Helyszín: Kétpilléres védőépület

Programok 2010

Római programok: Aquincumi Játékok 2010

- ▶ **Floralia – Római tavaszünnep**
2010. május 22-23. 10.00-17.00
- ▶ **Nimfa-ünnep** 2010. szeptember 5. 10.00-17.00
- ▶ **Saturnalia – A karácsonyi ünnepkör gyökerei az antikvitásban** 2010. december 7-10.; 12. 10.00-16.00

Művészeti programok

- ▶ **XIII. Aquincumi Költőverseny és II. Aquincumi Dalnokverseny** 2010. június 5., 10.00-15.00
- ▶ **Nyári Színházi Esték – Óbudai Nyár Aquincumban** 2010. július 2-3-4.; 9-10-11. Főpróba: július 1.

Gyermekprogramok

- ▶ **Fabrica musivaria – Római mozaikműhely** 2010. május 25-28, 10.00-14.00, Helyszín: Hercules villa
- ▶ Nyári táborok (**Gladiátor-képző** 2010. július 5-9. és **Régésztábor** 2010. július 12-16.)
- ▶ **Ókori SzüniDödő** 2010. július 20.; 22. 10.00-14.00
- ▶ **Családi Vasárnap – Kelta nap** 2010. október 17. 10.00-17.00

Tudományos-ismeretterjesztő programok

- ▶ **Előadások** 2010. február-június; szeptember-december – minden hónap első vasárnapján
- ▶ **Tárlatvezetések** (előzetes bejelentkezés alapján folyamatosan)
- ▶ **Tematikus vezetések** (előzetes bejelentkezés alapján folyamatosan)
- ▶ **Ásatáslátogatások** (előzetes bejelentkezés alapján folyamatosan)

Központi szervezésű programok és világnapok

- ▶ **Műemléki Világnap** 2010. április 18.
- ▶ **Múzeumi Világnap** 2010. május 18.
- ▶ **Múzeumok Éjszakája** 2010. június 19.
- ▶ **Sziget Fesztivál**, Múzeumi Negyed 2010. augusztus 11-15.
- ▶ **Kulturális Örökségi Napok** 2010. szeptember 18-19.
- ▶ **Kutatók Éjszakája** 2010. szeptember 24.
- ▶ **Múzeumok Őszi Fesztiválja** 2010. október 1-31.

Az aktuális információkat az Aquincumi Múzeum honlapja tartalmazza: www.aquincum.hu, www.regeszet.btm.hu

Támogatók:

BEMUTATKOZUNK...

Új rovatot indít útjára a Közönség és Kapcsolat szerkesztősége „Bemutatkozunk” címmel. Ebben az olvasó megismerkedhet az intézmény egyes részlegeivel, munkatársaival és szakmai feladataival. Elsőként az Aquincumi Múzeum Közönségkapcsolati Csoportja kerül bemutatásra.

A főváros római korát kutató szakemberek már a múzeum létrejöttét megelőző időszakban is feladatuknak tartották az ásatásokon előkerült leletek népszerűsítését. A szakmai látogatókat és az érdeklődő közönséget a 19. század óta kalauzolják Aquincumban. A kiállítások növekvő alapterülettel (Orczy-féle kiállítási épület, óbudai kis múzeumok, romkerti védőépületek a Budapesti Történeti Múzeum Vármúzeuma, volt ELMŰ épület helyén álló új kiállítási épület), egyre szélesebb körben (kül-, és belföldi kiállításokon) mutatják be az egykori alsó-pannoniai főváros történetét. A programok egyre bővebb tematikával, egyre szélesebb körben, a korszerű bemutatás eszközeivel igyekeznek közelebb hozni a római kort a nagyközönséghez.

Az 1980-as évek közepén alakult ki a múzeum új közművelődési koncepciója, melynek alapja a nyitottság és az élményszerű megközelítés volt. Ennek szellemében formálódott a múzeumi bemutatás repertoárja, s változott meg a közönségkapcsolat szakmai háttere. (Először közművelődési raktár, majd egy kisebb tanterem került kialakításra, mely először vált alkalmassá a látogatók fogadására a téli időszakban. Az 1990-es évekre

három, majd négy főre bővült ki a közművelődési csoport létszáma).

Az ezredfordulón már önálló épülettel és 5 fős közönségkapcsolati részleggel rendelkezik az intéz-

mény. A csoporton belül dolgozó szakirányú felsőfokú végzettséggel rendelkező kollégák munkájában elkülönülő tevékenységi körként jelenik meg a múzeumpedagógia,

Az Aquincumi Múzeum Közönségkapcsolati Csoportjának munkatársai: Pálinkás Szilvia, Lengyelne Kurucz Katalin, Ódor Bernadett, Csaplárné Csépanyi Andrea, Kóvágó Dániel)

a múzeumandragógia, a PR tevékenység, a tárlatvezetés, az archíválás, a rendezvény és konferencia szervezés, a kiadvány forgalmazás, a pályázatok írása, a honlap gondozás (www.aquincum.hu, www.régészet.hu, www.BTM.hu). Rendszeressé vált a csoport tagjainak szakmai konferenciákon és továbbképzéseken történő részvétele hallgatóként és előadóként egyaránt.

Egyre több „külsős” szakember dolgozik be a közművelődési munkába (régészek, a múzeum kertésze, kézművesek, foglalkozásvezetők, hagyományörző csapatok tagjai, gyakornokok) színesítve ezzel a közönségkapcsolat ajánlatát.

A gyermek és felnőtt közönség fogadása a korszerű múzeumpedagógia és múzeum andragógia eszközeivel történik. Ennek során nemcsak az antik kultúra és a régészet iránti érdeklődés felkeltése a cél, hanem az alap és középfokú általános és speciális tantervű iskolai oktatás anyagának feldolgozása, elmélyítése. A múzeumi órákon (manuális foglalkozások, szituációs játékok, feladatlapok, fogyatékkal élőknek szervezett foglalkozások), a nyári szabadidős foglalkozásokon (nyári gyerektáborok, Ókori Szünidődő foglalkozásai) olyan generációk nőttek fel, akik

visszajáró törzsközönségét alkotják az intézménynek.

Egyre több a felsőoktatás szakirányú képzésében résztvevő hallgatót fogad a csoport múzeumi gyakorlaton. Ezzel egyre bővülő szakmai kapcsolatot sikerült kiépíteni a felsőfokú oktatásban résztvevő intézményekkel (Kodolányi János Főiskola, ELTE, Corvinus Egyetem, Pázmány Péter Tudományegyetem).

Az aquincumi programok kiemelt csoportját képezik a római hagyományokat felelevenítő rendezvények, mint a Floralia, a Dionysia, a Fontanalia, a Saturnalia. A romterület kisszínháza évek óta helyt ad ókori témájú, ill. antik szerzők által írott daraboknak. Az ókori irodalom és zenekultúra népszerűsítésére hívatott, immár 14. éve az Aquincumi Költő és három éve az Aquincumi Dalnokverseny.

Rendszeressé vált a kiállítások hasznosítása, melyet megelőz a rendezési előkészületekben történő részvétel (forráskutatás, grafikai anyag feldolgozása) és a dokumentációs anyag (múzeumtörténet) feldolgozása. A csoport tagjai kiállítások (Kelta asszonyok – római hölgyek, viselet kiállítás, Az antik Róma gasztronómiája Aquincumban, Vitae puerorum – élet a gyermekkorban kiállítás, interaktív

játéktér a romterület ún. kétpilléres termében, Tapintható régészet sorozat, kiállítás vakoknak és gyengén látóknak romterület ún. Dirké védőépületében) létrehozásában is részt vesznek szoros szakmai együttműködésben a múzeum régészeivel és restaurátoraival. Új lendületet vettek a tudományos ismertterjesztő előadások és vezetések, melyben egyre aktívabban vesznek részt az Aquincumi Múzeum régészei.

A közművelődési tevékenység finanszírozásában jelentős részt vállal az 1989-ben alakított egyesület az Aquincum Baráti Kör, mely a tudományos tevékenység támogatására 1990-ben létrehozta a Pro Aquinco Alapítványt. Működésük jó példája a régészet és a közművelődés egymást kiegészítő, támogató, erősítő hatásának, mely hozzájárul az intézmény sikeres működéséhez is.

Napjainkra Aquincum az egykori városszéli kirándulóhelyből a korszerű muzeológia elveit, a tudományos és a tudományos ismeretterjesztő feladatok ellátását magáénak valló 21. századi intézménnyé vált, melynek dinamikusan fejlődő részlege a Közönségkapcsolati Csoport.

Lengyelne Kurucz Katalin

„VAN ÚJ A FÖLD ALATT...”

Válogatás a 2009. év legszebb budapesti ásatási leleteiből

Fejdísz aranylemezekkel, gyöngyörök, nyak- és karperecek, kardok, óriási, díszes ruhakapcsolótű, római kori síremlék és bronz szobor, avar libatojások: csak néhány tárgy abból a közel kétszázból, amely a Budapesti Történeti Múzeum Aquincumi Múzeumának immár 14. alkalommal megrendezett kiállításán volt látható 2010. április 15-től 2011. március 28-ig. Az előző év legszebb ásatási leleteit felvonultató bemutatón ez alkalommal az ős- és római kori tárgyakon túl a BTM frissen feltárt középkori leletanyaga is képviselteti magát.

Az intézmény a 2009. év folyamán – a gazdasági válság ellenére – ismét közel 40 régészeti ásatást és megfigyelést végzett beruházásokhoz kapcsolódóan a főváros területén. Ezek közül kiemelkedik az M0 körgyűrű déli szakaszán, több ponton végzett kutatás, amely közel négyezer év régészeti leleteit hozta felszínre: bronzkori temetőrészletet (Kr. e. 3. évezred) ahol aranydíszítésű fejdíszsel eltemetett magas rangú férfi feküdt egy igen gazdag sírban. Ugyanitt egy – Budapesten igen ritka – szkíta temetőrészlet is előkerült (Kr. e. 5-4. sz.) több érdekes temetkezéssel.

A római császárkori barbár sírok (Kr. u. 2-3. sz.) közül kiemelkedő volt egy gyöngyökkel kivarrt ruhában és ékszereivel eltemetett nő. Az avar (Kr. u. 7-8. sz.) és Árpád kori (12-13. sz.) temetkezésekből és településekről szintén sok tárgy került a kiállításba. A Hajógyári szigeten is folytatódott tavaly a feltárás, itt egy középkori uradalmi központ (11-13. és 13-16. sz.) maradványai kerültek elő, kőfalas pincékkel és érdekes leletanyaggal. A római kori Aquincum temetőinek ásatásai (Kr. u. 2-3. sz.) során egy sírépítmény díszes maradványai, edények, ékszerek kerültek elő, ezek szintén láthatók voltak a tárlókban. A kiállítás külön érdekességének számítottak a különböző korú sírok rekonstrukciói, valamint egy egészben kiemelt szkíta, kettős csontvázás sír, amely eredeti állapotában tekinthető meg.

A 2009. évi fővárosi ásatások ismét bizonyították, hogy „van új a föld alatt”: Budapest régészeti öröksége igen gazdag és minden évben tartogat meglepetéseket nemcsak a szakma, hanem a nagyközönség számára is.

Láng Orsolya

Részlet a „Van új a föld alatt...” című új szerzeményi kiállításból

KÉZZELFOGHATÓ MŰLT

Kiállítás vakoknak és gyengén látóknak (is) az Aquincumi Múzeumban

Tapintható régészet címmel újra kiállítás nyílt vakoknak és gyengén látóknak az Aquincumi Múzeumban. A 2009-ben végzett M0 körgyűrű menti ásatások egyes tárgyai egy speciális kiállítási térbe kerültek. A római lakóház egy szobájában berendezett tárlaton a leletek kézbe vehetők és Braille írással készült feliratok közlik a hozzájuk kapcsolódó információkat.

A terep

A Budapesti Történeti Múzeum Aquincumi Múzeuma 2009-ben újra nagyszabású ásatásokba kezdett a főváros területén. Ezek közül kiemelkedik az M0-ás körgyűrű déli szakaszán, több ponton végzett kutatás, mely közel négyezer év régészeti leleteit hozta a felszínre: bronzkori, szkíta, szarmata, avar és Árpád-kori temetkezéseket, településmaradványokat. A Hajógyári szigeten folytatott feltárás során egy középkori uradalmi központ maradványai is előkerültek. A római kori Aquincum temetőinek feltárása alkalmával pedig különleges edényekre és ékszerekre akadtak a régészek. A BTM Aquincumi Múzeum „Van új a föld alatt...” című kiállítása ezeket a leleteket mutatja be.

Tapintható tereptárgyak – kicsiben és nagytárgyakban

Az áprilisban megnyílt tárlat egy speciális résszel is rendelkezik. Az ún. Dirké védőépület vakoknak és gyengén látóknak berendezett kiállító térére alakult át. A múzeum 2004-ben rendezte meg az első vakoknak szóló kiállítást Tapintható régészet címmel. Idén ugyanezen

a néven nyílt meg a speciális tárlat Lengyelne Kurucz Katalin muzeológus rendezésében.

A Dirké védőépület, amely egy római lakóház szobája, most kiállítóhellyé változott, mely az előző évi ásatások tárgyaiból van berendezve. A tárlat nagy léptekben végigkíséri Budapest múltját az őskortól a középkor végéig. A tágas tér nincs telezsúfolva kiállítási tárgyakkal. Éppen annyi van, hogy a vakok és gyengén látók bő egy óra alatt mind egyiket alaposan megismerhessék. Minden lelet kézbe vehető, megtagogatható, fel-, illetve kipróbálható, továbbá minden kiállítási tárgyhoz tartozik Braille írásos magyarázó szöveg is. A tájékozódásban pedig szőnyegből készült vezetőcsík segít a látogatóknak.

A tárlatvezetés az őskortól indul a harangedény-kultúra népének egy-egy használati tárgyával, majd ezeket követik az ókorból származó leletek. Például a nehezékes szövőszék, az ókor porcelánjának nevezett terra sigillata edények, csontból készült hajtűk, orvosi kanalak és dobókockák. A rómaiak ismerték az üvegfúvást is, ezt bizonyítja a szépen megformált balzsamosüveg. Kézbe vehető egy

római kori pénzérme, és annak ötszörösére nagyított változata is, hiszen ezen jobban kitapinthatók a betűk és a formák. A pénznek korábban hírvívő szerepe is volt. Az ókori emberek a fizetőeszközön levő képekből értesültek a hírekről, az uralkodó császárról, az istenekről vagy a hadi eseményekről.

A tárlat részét képezi a griffmardar formázó avar övveret, és annak nagyított változata is. A lányok körében nagy népszerűségnek örvendenek a szarmata nő sírjában talált ékszerek. A középkori életet egy korsó és egy fazék jeleníti meg. További része a kiállításnak a terem közepén lévő asztal, melyen egyéb tapintható leletek (csontok, edénytöredékek) és az életmódhoz kapcsolódó tárgyak (mézeskalács, fűszer- és gyógynövények) is vannak. Itt található egy Budapest térkép is, mely a domborulatokkal és a Braille írásos magyarázattal segíti a vakok és gyengén látók tájékozódását a feltárások területén.

A közvetítés – a muzeológus szerepe

A kiállítás jelentős eleme maga a szervező és a tárlatvezető Lengyelne Kurucz Katalin muzeológus, aki már második alkalommal rendezett kiállítást vakoknak és gyengén látóknak az Aquincumi Múzeumban. Fontosnak tekinti, hogy őseink egykori életmódjával a fogyatékkal élők (vakok és csökkentlátók, szellemi fogyatékosok, mozgássérültek) is megismerkedhessenek. Célja egy olyan több-

Részlet a „Tapintható régészet” című időszak kiállításból

funkciós tárlat kialakítása volt, melyet látók és vakok egyaránt élvezhetnek. A tárlatvezetéshez hozzátartozik az interaktív beszélgetés is. A szabad egyetemre ill. rendhagyó történelemóra emlékeztető beszélgetést nagyon kedvelik a látogatók. A tárlatot bemutató foglalkozásokon három kiinduló kérdés hangzik el: mit tartanak a kezükben? Szerintük miből készültek a tárgyak? Mire használták azokat? Innen indulnak, majd ezt követi a szerteágazó témákat érintő beszélgetés. Már a tárgy bemutatása során is sok minden szóba kerül, szerteágazó témák merülnek föl. Katalin minden egyes tárgynál érdekes kiegészítő információkat is elmond, mely felkelti vagy éppen tovább fokozza a látogatók érdeklődését. A kiállítás optimális létszáma 10-15 fő. A kiállítást szellemi fogyatékosok is látogathatják. Előzetes egyeztetés alapján pedig látó csoportok is megtekinthetik a tárlatot a múzeumi foglalkozások alkalmával, akár ún. láthatatlan kiállításként is.

Kitekintés

Az utóbbi évek tapasztalatai azt mutatják, hogy Magyarországon is igény van az ilyen jellegű „kiegészítő” kiállításokra. Egyre több tárlat nyílik vakok és gyengén látók számára, egyre több lehetőségük van a művészetek és a tárgyak megismerésére. A fogyatékkal élő látogatóknak nagy örömet okoz az élmény, hogy saját kezükkel érezhetik a tárgyakat. 2004 januárjában Romanek Inka festőművész képeiből nyílt kiállítás az Almássy Téri Szabadidőközpontban. A művész úgy készítette el képeit, hogy a szokásosnál több festékanyagot használt, ezért a kontúrok tapintással is érzékelhetőek voltak. A képek plasztikus, kikapintható formában, vakírással feliratozva készültek. 2008 februárjától májusig a Szépművészeti Múzeumban rendezett Mediciek fénykora – Élet és művészet a reneszánsz Firenzében című kiállításához tartozott egy tapintható tárlat is. Ugyanebben az évben Kézrel látók című programsorozat

indult, melynek egy debreceni és budapesti üzletközpont is otthont adott. Itt Gyüre László képzőművész plasztikus alkotásai voltak kiállítva, melyek olyan eljárással készültek, hogy tapintással és érintéssel is megismerhetővé váltak a képek. 2008 decemberében Tapintható művészet címen a Miskolci Galéria szervezett kiállítást vakoknak és gyengén látóknak. 2010 februárjában Álomvilág címmel nyílt tárlat a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár központi épületében, ahol Balvinszky Orsolya tapintható képei voltak kiállítva. A népszerű Tutanhamon kiállítás is biztosított speciális tárlatvezetést vakoknak és gyengén látóknak. Továbbá a nagysikerű Láthatatlan kiállítás is azt mutatja, hogy vannak törekvések a látók és a nem látók világának közelítésére.

Domokos Dóra

A „Tapintható régészet” a „Van új a föld alatt...” című kiállítás részeként volt látogatható 2010. április 16-tól október 31-ig.

RENDEZVÉNYEK

Római tavaszünnep Aquincumban

FLORALIA 2010

A Floralia szó Flora római istennő nevéből ered, aki a virágoknak és a virágzásnak, főleg a gabona virágzásának eredetileg Közép-Itáliában tisztelt istennője. Flora ünnepe, a Floralia, a rómaiak egyik legnagyobb, évenként megrendezett ünnepe volt. A császárkorban április 28-tól május 3-ig tartották. A nép e napokon igen kicsapongóan mulatott. A Floralia aquincumi megünnepléséről is kerültek elő adatok, ezért tartjuk fontosnak a rendezvény megszervezését. A 2010. május 22-23-án megrendezett Floralia – Római Tavaszünnep az Urbitális Majális sorozat egyik eseménye volt.

A kétnapos szabadtéri rendezvény célja az ókori Budapest történetének, emlékeinek és egykori lakói életmódjának megismertetése, mindezt szórakoztató formába öntve, az Aquincumi Múzeum hangulatos, „zöld szigetén”. Az Aquincumi Múzeum 2010-ben nyert turisztikai szolgáltatásfejlesztést célzó „Pannonia Provincia

Program”-mal összefüggő, a területen folyó előzetes régészeti feltárások miatt a XXI. Floraliát programjainak elhelyezését újra kellett koncepcionálni. A régi, műemléki kiállítási épület köré koncentráldott a programok egy része, annak ellenére, hogy az épületet nagyon rossz infrastrukturális állapota miatt határozatlan időre le kellett

zárni. További programelemek elhelyezésére a régészeti park más helyszínein került sor.

A Floralia állandó elemei a 2010. évben sem maradtak el: a rendezvény nyitóprogramját jelentette az áldozatbemutató Flora istennőnek és a kétezer éves Pannonia tisztelőre, amelyet felvonulási menet követett. A látogatók a terület több

A Floralia nyitó programja: áldozatbemutató Flora istennőnek

Testfestés a kelta Teut-Os Szarvas Törzs táborában

pontján elhelyezett kézművesekkel találkozhattak, akik bemutatták és átadták tudásukat az érdeklődőknek. Mindkét nap folyamatosan látogathatók voltak a kelta és római hagyományörző csapatok táborai, ahol gladiátorsimogató, gladiátoriskola, fegyverpróbák és bemutatók várták a látogatókat. Szintén a hagyományörző csapatok közreműködésével valósultak meg a gladiátorviadalok, a római divatbemutató, a római bírósági tárgyalás. Az érdeklődőket kelta jósnő avatta be a jövőjükbe.

A program kínálatába újból csatlakozott a Stratégiai Játék Bajnokság, ahol az SAS Wargame Group a „Barbárok betörése Pannoniába”

és a „Bibractei csata” harcokat mutatták be 1000 db ólomkatonával. A közönség is kipróbálhatta a stratégiai játékokat, és a gyermekek ólomkatonát festhettek.

A romkertben a kis színházban Gyimesi László a 2009. évi 20. évforduló alkalmából írt „Sógort Jupiternek, avagy égi áldás csöstül” című darabjának nagy sikerű újbóli bemutatója volt látható, a Térszínház művészei pedig humoros ókori jeleneteket adtak elő a római hétköznapiakból. A rendezvény hagyományossá vált gyermekprogramját a Garabonciás Gyermekepantomim Együttes biztosította, míg a kisebbek számára Zalka Csenge mesélt ókori mítoszokat és történeteket.

Számos kézműves foglalkozás is a gyermekkorosztály szórakoztatására működött.

Mindkét nap kiemelkedő záró programja volt a rabszolgavásár, ahol az ügyességi játékokon nyert érmeken, a Floralia „hivatalos pénzneméből”, az ún. Aquincumosz-ból vehették meg kedvenc kelta, barbár, gladiátor rabszolgájukat, vagy akár a vásárra kínált saját családtagjukat a gyerekek.

A Floralia támogatói Budapest Főváros Közgyűlése – Gazdasági Bizottsága mellett az Urbitális Majális, Óbuda-Békásmegyér Önkormányzata, a Fitoland dísznövénykertészet, és az Óbudai Virágpiac.

Lengyelne Kurucz Katalin

„Játszunk, így száll énekünk fel!”

VISSZATEKINTÉS A XII. AQUINCUMI KÖLTŐVERSENYRE

„Megújulni! Megújulni!” – csicseregik a madarak és susogják a fák, és tavaszodván megújul a természet. Legalábbis a magyar nyelv így fogalmaz. Holott csupán a gyönyörű körforgás, a gyönyörű játék ismétlődik újra és újra, és mi újra és újra gyönyörködünk a csodában!

Ilyennek látom az Aquincumi Költőversenyt is. Tizennegyedik alkalommal ragadnak majd tollat a játékos kedvű költők, akik hajlandók a kiírás szabályai szerint „gúzsba kötve táncolni”. Érdemes visszapillantani az elmúlt tizenhárom évre, érdemes elgondolkodni azon, hogy mi is ösztönzi évről évre a pályázókat. Nyilván nem a pályadíjak, hiszen azok szerények más pályázatokhoz képest (bár König Róbert és Gyulay Líviusz képeivel gazdagodni az arannyal, ezüsttel, bronzal ékesített babérkoszorúk mellett, nem is annyira szerény pályadíj!). Nem tudok jobb magyarázatot, mint azt, hogy a költők a „homo ludens”, a játékos ember soha ki nem haló fajtájához tartoznak! József Attila így ír: „Én tudom, mint a kisgyerek, csak az boldog, ki játszhat. Én sok játékot ismerek, hisz a valóság elperog, és megmarad a látszat.” Ilyés Gyula: „Játszunk, így száll énekünk fel. Játszunk szavainkkal és életünkkel, mert, jaj, csak az vagyunk, aminek látszunk.”

A XIII. Aquincumi Költőverseny kihívása, mely szerint „episztolát kell írni, élő, vagy holt személyhez, vagy akár a csikóbőrös kulacshoz”, természetesen

betartva az alapszabályt, tehát klasszikus, időmértékes versformában, igencsak megmozgatta a fantáziát. Hatvan pályázótól százhatvan pályamű érkezett, nem kevés munkát adva az előzsűri sziszifuszi munkáját vállaló Szepes Erikának, aki évről évre becsülettel és szakértelemmel helyt áll. Az ugyancsak lelkiismeretes zsűrinek, Farkas Lászlónak, Horváth Péternek és Varsányi Anikónak sem volt könnyű dolga a döntőbe jutott harminchat műből kijelölni a díjakra érdemeseket. Kiváló, részrehajlás nélküli ítéletüknek köszönhető, hogy döntésükkel kapcsolatban nem érkezett reklamáció, mint az előző két évben sem. Örömteli, hogy a most már „aquincumi költők”-nek mondható kör évről évre bővül, és azok sem vesztik el játékos kedvüket, akik nem kerülnek a díjazottak közé.

Úgy remélem, hogy a XIV. Aquincumi Költőverseny hívmondata: „Nunc vino pellite curas. – Borral űzzétek el most a gondot!”, minden eddiginél nagyobb pályázó kedvet mozgósít, és nem áll meg gyönyörű játékunk körforgása!

Papp János

A költőverseny döntőbe jutott műveinek előadása, kísér a Trigonon együttes

Szabadtéri színház Aquincumban

HORVÁTH PÉTER: AMPHITRÜÖN 2010

Volt egyszer egy „Aquincumi Drámaíró Verseny”. Illetve (ne hazudjunk!) nem volt. A felkért három szerzőből csak ketten írtak pályaművet, a kiírásnak megfelelően a görög mitológiából merítve témát. Szép sikerrel mutattatott be Pozsgai Zsolt „Thénea” és Horváth Péter „Amphitrüon 2000” című egyfelvonásosa. Műfaját tekintve, egy tragédia és egy komédia. Tehát verseny ugyan nem volt, de két jeles szerző művével felavattatott romkert-i kisszínház az aquincumi romkert területén, amely azóta is évről évre otthont ad az Aquincumi Nyári Játékok előadásainak.

2010 nyarán felújításra került Horváth Péter „Amphitrüon”-ja, de a 2000-es szám most már 2010-zé avanszált. A szám változott, de a darab nem veszítette aktualitását, ezért a szerző, és egyben rendező, a 2000-ben írottához képest csak kis módosításokkal vitte színre a művet, amely a közismert történetet meséli el, melyben Zeusz a földi halandó Amphitrüon képébe bújik, hogy meghódítsa annak feleségét, Alkménét. A mitológia Zeusz férfiúi sikerét zengi, de ravasz szerzőnk csavar a történeten, mégpedig úgy, hogy a fonák helyzetből nem éppen dicsőséggel kell menekülnie a korántsem tiszta jellemű főistennek.

A cselekményről legyen elég itt ennyi, hiszen az előadás, tekintettel a nagy sikerre, 2011-ben felújítatik. Remélhető, hogy a szereplőgárda jelesül helyt áll majd, ahogy eddig is tette, hogy a kacagtatás mellett komoly tanulsággal is gazdagodjon a sok-sok Aquincumba látogató néző.

Papp János

A darab főbb szereplői:

Zeusz – Maszlay István

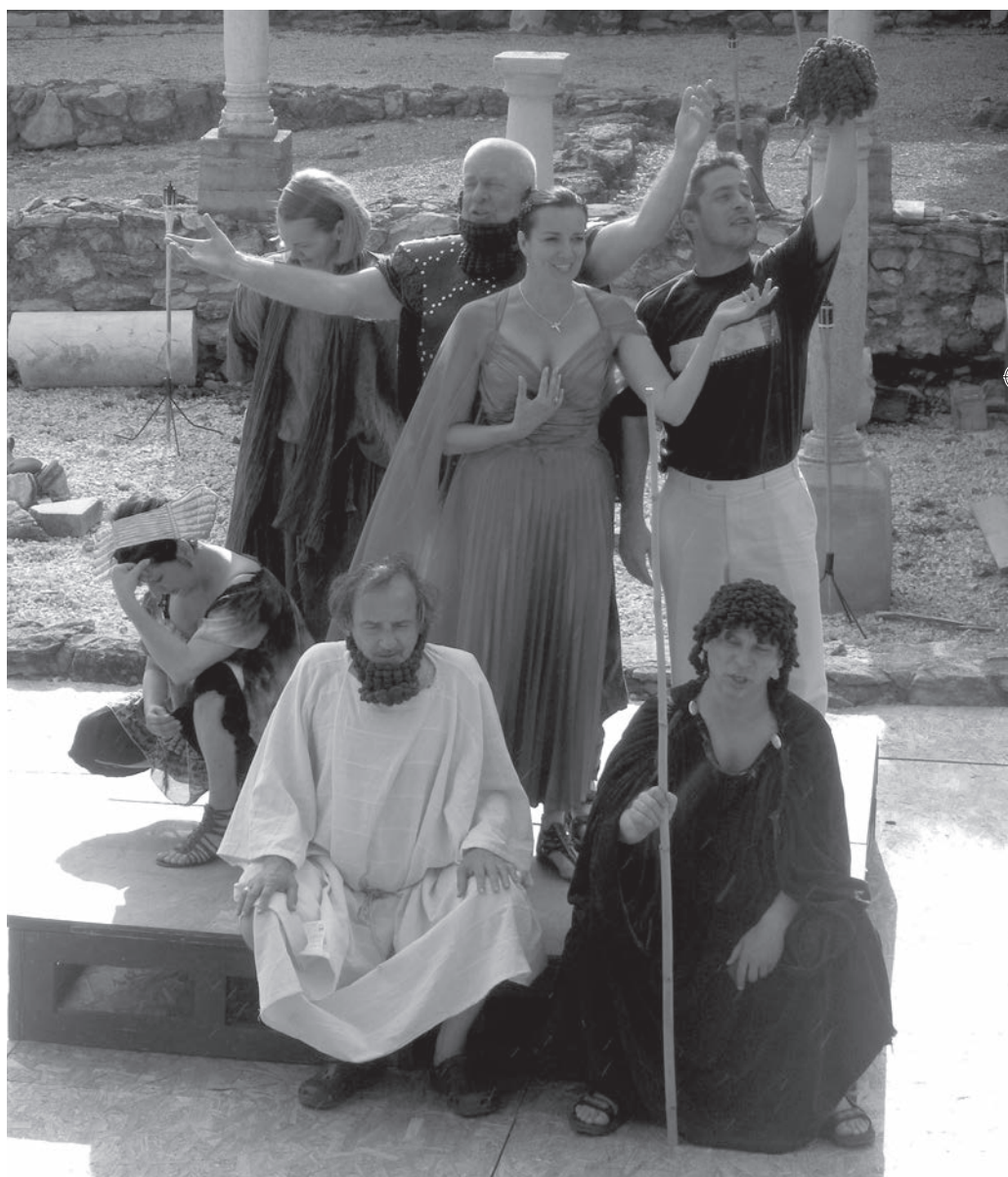
Hermész – Papp Dániel

Amphitrüon – Papp János

Alkméné – Závodszyk Noémi

Szosziász – Szűcs Lajos

Héra és thébai nép – Szabó Gabi

Részlet az Amphitrüon 2010 főpróbájáról

ISMERETTERJESZTŐ ELŐADÁSOK AZ AQUINCUMI MÚZEUMBAN 2010-BEN

Az Aquincumi Múzeumban 2009-ben elindított tudományos-ismeretterjesztő előadások a nagy érdeklődésre való tekintettel 2010-ben is folytatódtak. Kevés kivétellel ezek sikeresek is voltak, de le kellett vonnunk néhány tanulságot.

Fényes Gabriella régész és az érdeklődő látogatók a „Wellness az ókorban” című előadáson

Ezek egyértelműen rámutattak arra, hogy decemberben és januárban, valamint júliusban és augusztusban nem célszerű előadásokat szervezni. Feltételezhető, hogy a Karácsony és az Új év közelsége nagyban meghatározza az emberek múzeumlátogatási kedvét, valamint a nyári szabadságolások, a nyári szünet is. További tapasztalatunk volt, hogy a téli időszakban in-

kább kora délután látogatják szívesebben az emberek a múzeumot, míg más időszakokban a délelőtt 11 óra esetünkben a jobb választás.

Mindezek figyelembe vételével 2011-ben is folytatjuk a Tudományos-ismeretterjesztő sorozat szervezését.

2010-ben az alábbi előadások hangzottak el az Aquincumi Múzeumban:

Láng Orsolya régész: Pompás házak és bűzös sikátorok: házak, lakások és lakáskultúra Aquincumban, 2010. február 7.

Az előadás választ adott arra, hogy milyen házban laktak az aquincumi emberek, mivel rendezték ezeket be, volt-e fűtés és fürdőszoba, de megtudhattuk milyen házakat tártak fel a régészek Aquincumban és ezekből milyen használati tárgyak kerültek elő. Szó esett a legiótábor környékén épült luxusvillákról, a Hajógyári szigeten feltárt híres helytartói palotáról, illetve a polgárváros különböző kategóriájú magánlakásairól és a Budai hegyek lankáin rejtőző villagazdaságok gazdagon díszített épületeiről is.

Tézer Zita régész: Titkos rítusok és lakomák – őskori kultúrák hagyatéka Budapesten, 2010. március 7.

40 ezer éves paleolit kőeszközök, neolitik és bronzkori települések, temetők, szkíta sírok, kelta ékszerek és fegyverek. A felsoroltak jól illusztrálják, milyen gazdag a főváros területe őskori lelőhelyekben és leletanyagban, amelyeket az utóbbi évtizedek feltárásai hoztak felszínre. Az ismeretterjesztő előadása az őskori Budapesttel foglalkozott. Megismerkedhettünk az újkőkori házak formáival, egy együtt eltemetett őskori

szerelmespárral, hallhattunk a cserélhető fejű rézkori agyagszobrocskákról. Szó volt bronzkori napszimbólumokról, urna-temetkezésekről, rituális lakomákról, a szenzációs, újonnan feltárt szkíta temetőről és a keltákról is.

Vecsey Ádám restaurátor: Bronzművesség a Római Birodalom területén és Aquincumban. A bronzszobrok és használati eszközök féltett titkai, 2010. április 4.

A bronzművesség fortélyainak tárháza a mai napig bővül. Újabb és újabb vizsgálatok bizonyítják mennyire jól ismerték a korabeli mesteremberek az általuk felhasznált anyagok tulajdonságait. Azt vallották, hogy nincsenek rossz és jó tulajdonságú anyagok, pedig tudták, hogy vannak lágyabb illetve keményebb fémek, de tisztában voltak azzal, hogy egy adott anyag rossz tulajdonsága bizonyos felhasználási területeken előnyt jelenthet.

Mi az a dróthúzás? Hogy készültek a bronzszobrok? Miként lehetett higany segítségével bearanyozni az ezüst vagy bronz tárgyakat? Milyen eszközöket használtak a fémek megmunkálására? Ismerhették-e az esztergát?

Ilyen és ehhez hasonló kérdésekre próbált választ adni az előadás.

Ismeretterjesztő előadás Kemény Kinga zenepedagógus és Láng Orsolya régész közreműködésével az angol orgonabarátok körének

Anderkó Krisztián régész: Öntsünk tiszta vizet a pohárba – A római aquaeductus, 2010. május 2.

Nem a rómaiak voltak az elsők, akik csatornákat és vízvezetékeket építettek, de a csak rájuk jellemző technikai megoldások és a hozzájuk kapcsolódó jogi szabályozás miatt, a vízellátást és a csatornázást, az ő esetükben már-már a maihoz hasonló közműhálózatként értelmezhetjük.

Az előadás végigkövette a víz útját a forrástól a felhasználás helyéig, a közfürdőig, a mosodáig, illetve a római lakosok poharáig. Betekintést nyújtott a költségvetésbe, a tervezésbe, a kivitelezésbe, és a vízdíjra is kiterjedő törvénykezésbe.

Lassányi Gábor régész – Bernert Zsolt antropológus: A halottak titkai Aquincumban, 2010. június 6.

A mai Óbuda területén az elmúlt másfél évszázadban több ezer ókori sírt tártak fel a régészek. A nagyközönségnek szóló ismeretterjesztő előadáson ezeknek a feltárásoknak néhány eredményét mutatták be az előadók. Szó volt az ókori rómaiak túlvilágképéről, a temetkezési szokásokról, a sírokban talált kincsekről és egyszerű használati tárgyairól, valamint a sírablók gyomorforgató „szakmájáról”. Az érdeklődők megismerhetik az antropológusok munkáját, hogy mit lehet a csontok alapján megtudni az egykor élt emberekről és életmódjukról.

Szilas Gábor régész: Élet a rómaiak előtt, Az óbudai Duna-part őskori évszázadai, 2010. szeptember 5.

Óbuda régmúltjának említésekor legtöbbször Pannónia Provincia fővárosa jut eszükbe, pedig a romok alatt több ezer éves települések, temetők, szakrális helyek maradványai húzódnak. Az eredmények a Kr. e. VI. évezredtől kezdve ötezer évnyi csaknem folyamatos lakottságról árulkodnak.

Az itt elhelyezkedő őskori települések nyomait megtalálták a régészek, illetve közelükben rejtőző, az ott lakók által nyitott több száz síros hamvasztásos urnatemetőt, zsugorított csontvázas rítusú sírokat is. E sírokban és a településeken talált tárgyak révén képet kapunk az őskori népek, kultúrák igen élénk hitvilágáról, bonyolult vallási képzetéről is: az emberi arcot formáló edények, szarvasmarha-áldozattal járó termékenységű szertartások, kutyatemetkezések, asztrális-

és madár alakot formázó tárgyak, agyagedény- és bronzeszköz-kincsek egy elfeledett, hallatlanul sokrétű őskori hitvilág-kép látványos lenyomatai.

Várnay Éva restaurátor: Műemlék és környezete, Képzletbeli séta az Óbudai Gázgyár területén, 2010. október 3.

A látogatók egy képzeletbeli sétán járhatják be az egykori Óbudai Gázgyár területét az ókortól napjainkig. Megismerkedhetnek a hajdan itt állt épületekkel és azok természeti környezetével, megfigyelve hogyan változott meg az évszázadok során a terület képe.

Anderkó Krisztián régész: Homok és vér. Gladiátorok az ókori Rómában, 2010. november 7.

Kr. e. 264-ben, Iulius Brutus Pera két fia, apjuk temetésén három pár gladiátort léptetett fel. A halotti szertartáshoz kapcsolódó látványosság ezután gyorsan nagy népszerűsége tette szert és a mai sporteseményekéhez mérhető iparággá nőtte ki magát.

De kik is voltak ezen véres események főszereplői, a gladiátorok? Szerencsétlen áldozatok vagy ünnepelt sztárok? Az élet peremén egyensúlyozó megtűrtek vagy a férfiak irigyelt és a nők imádott félistenei? Félkeveszett őrjöngés vagy egy jól megkoreografált viadal résztvevői?

Az előadáson végigkísérjük életútjukat, hogyan éltek, hogyan küzdöttek és hogyan, mi által haltak.

Alice M. Choyke archeozoológus: Házi készítésű vagy szakmunka: kidolgozott csont tárgyak előállítása Magyarország területén az őskortól a középkorig, 2010. december 5.

Az emberek már közel egy millió év óta használják a csontok bizonyos részeit eszközök előállítására és dísz tárgyak készítésére. A Neolitikum időszakának végén speciális kézműves műhelyek jöttek létre, ahol bőr- vagy textilművesek termékei készültek. A helyzet jelentősen megváltozott a fémeszközök megjelenésével. A kelta időktől változott a tárgyak kidolgozása, szervezett lett a munka, a piacok kialakultak. A rómaiak alatt kialakult az iparosodás. Ők már a piac igényei szerint készítik a csontból készült dísz tárgyakat és eszközöket. Az előadás az őskortól a középkorig követi végig csontból készült tárgyak előállítását, azok technikai fejlődését.

Csaplárné Csépanyi Andrea

NIMFA ÜNNEP 2010

2010. szeptember 5-én negyedik alkalommal került megrendezésre az antik témájú Nimfa-ünnep, mely a korábbiaktól eltérően az Aquincumi Múzeum területén kapott helyet. Okulva a 2007-es első rendezvény tapasztalataiból, idén az esemény dátumát és helyszínét is megváltoztattuk.

Ezt az ünnepet az ókori Rómában október hónapban tartották. Ez az időpont szabadtéri rendezvény megvalósítására kevésbé alkalmas. Így a tavalyi évtől eltérően szeptemberre változtattunk a program időpontját. A 2009. évi Nimfa-ünnepet még a Római Strandfürdő területén tartottuk. Idén ezen is változtattunk, a gazdagabb és színvonalasabb programok megvalósíthatósága érdekében ez is a múzeum területén került megrendezésre.

A nimfák a természet szépségeit megtestestítő római istenek, akiket az ókorban a rendezvény helyszínétől nem messze álló szent ligetben tiszteltek. A programok ezért a római egészség és szépségápolás témakörébe engedtek betekintést. Az ismeretterjesztő előadásokat Fényes Gabriella és Szilas Gábor régészek tartották. A gyermekközönséget folyamatos kézműves foglalkozások várták, amelyek során a témához illő római tárgyakat készíthettek. Többek között a nemezelésbe, agyagozásba, virágkoszorú- és nimfamotívumokkal díszített réztárgyak készítésébe nyerhettek bepillantást a gyerekek, de a nimfákkal együtt megjelenő silenos-ok és satyr-ok állandó hangszerét, a pánsípot is elkészíthették. A kézműves foglalkozások és az ókori vizes játékok helyszínén matricákat gyűjthettek a gyerekek. Aki az összes helyet végigjárta és még a Nimfa-kvízre is helyesen válaszolt, választhatott két ajándék közül: egy utat a római

gályával, vagy testfestést hennával, amely antik motívumot ábrázolt. A folyamatos programok közé tartozott az „Öltözz nimfának!” című, amelynek során az érdeklődőket nimfa-viseletbe öltöztettük és a ruhának megfelelő nimfa fajta (vízi, erdei, növényi, felhő, bor) jelképeivel emlékfotót készítettünk róluk. Emellett természetesen satyr-okkal is lehetett fotózkodni.

A délelőtti előadás során Halmágyi Sándor színművész vonta be előadásába a közönséget, melynek során, ha csak egy rövid időre is, állatmesék vagy mitológiai jelenetek szereplőivé változhattak. A Familia Gladiatoria tagjai végezték el az áldozatbemutatót

a nimfáknak a már a római korban is működő kútnál, később pedig a Faunok és nimfák című előadást tekinthették meg az érdeklődők a romkerti kisszínházban, a Térszínház előadásában. Pántól Odüsszeuszig ívelt a mitikus mesék sora, hat jelenetben vonult fel Hermész, Júnó, Déméter, Flóra és Heraklész faunok és nimfák kíséretében.

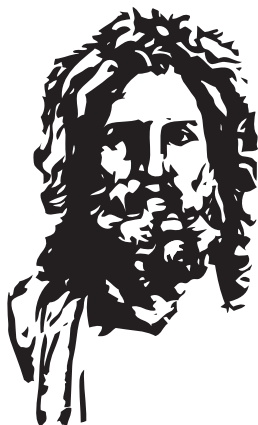
A kora őszi időjárásnak megfelelően szép számú érdeklődő jelent meg a romkertben. Reméljük, hogy a Nimfa-ünnepet a jövőben is megrendezhetjük és még magasabb látogatószámú, jelentős hagyományörző római programmá változtathatjuk.

Lengyelne Kurucz Katalin

A „Faunok és nimfák” című darab a Térszínház művészeinek előadásában

GONDOLATOK AZ AQUINCUMI SATURNALIA ÜNNEPRŐL

A római Saturnalia kulturális öröksége, a római civilizáció hagyatékának megannyi más morzsájával együtt, része mindannyiunk életének, még ha nem is tudunk róla. Az Aquincumi Múzeum gondos történelemápoló igyekezetének köszönhetően azonban egyre többen tudunk róla, mit jelent Európában élni, és a rómaiak „kulturálisan örökbefogadott unokájaként” városunk, hazánk és civilizációnk múltját ismerni, tisztelni és másokkal megismertetni.

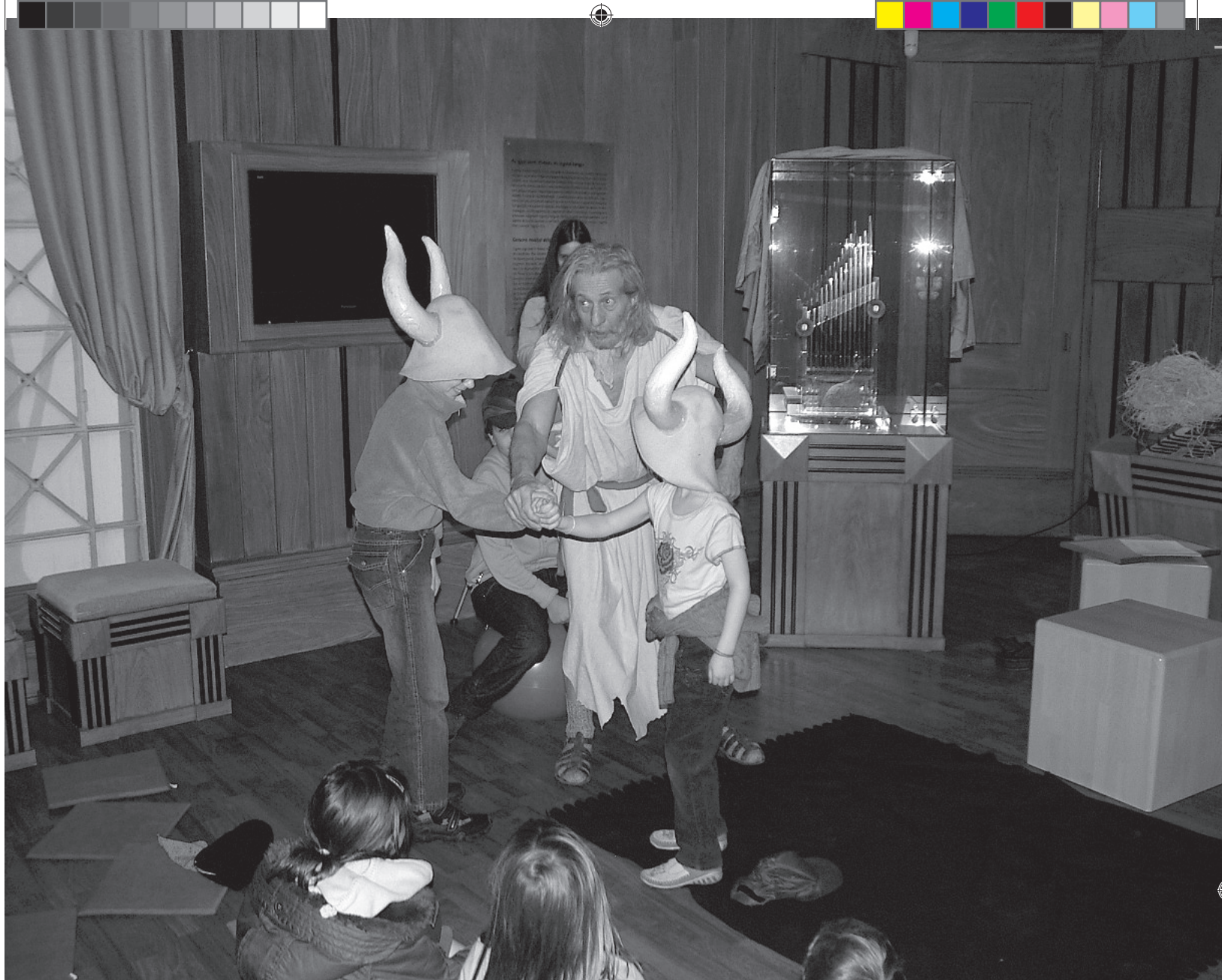
A Saturnalia közel-keleti előképekre is visszavezethető ősi római ünnep, mely a mitikus hagyomány szerint annak a történelem előtti boldog aranykornak az emlékezetét rejtí, amely Saturnus isten uralkodása alatt volt a világon. Az ünnepi időszak kezdete december 17-ére esett, és ahogy a téli napforduló közeledtével a fény, az élet és az öröm győzelmet arat a sötétség felett, december 24-éig visszatért egy hétre Saturnus paradicsomi korszaka, és feje tetejére állt a világ. A római korban ilyenkor teljes munkaszünet és korlátlan jókedv uralkodott: a gazdagok megvendégelték a szegényeket, a rabszolgák láncait leszedték, és uraik szolgáltak nekik. Az ünneplők piros frígiai sapkát viseltek, a szabadon bocsátott rabszolgák jelképét, a házakat örökzöld borostyánnal díszítették, zenével, tánccal, lakomával és ivászattal dicsőítették Saturnus atyát és az élet újjászületését. Akárcsak a Saturnaliára később ráépülő karácsony ünnepén, a barátok és családtagok ajándékokkal kedveskedtek egymásnak. A máskor szigorúan tiltott kockázás ilyenkor jóformán kötelező játék volt, kockával sorsolták ki a „Saturnalia-királyát” is, aki a magyar hagyományok pütkösi királyához hasonlatosan az ünnepi asztaltársaságok mókás, szimbolikus alakja volt. A szigorúbb, erényesebb császárok próbálták három napra korlátozni az ünnep hosszát, de a szabályozások ellenére legtöbbször december 24-25-éig eltartottak a mulatságok.

Ennek az ünnepnek bensőséges, hiteles felelevenítésére vállalkozik az Aquincumi Múzeum rendezvénye, amely immár a múzeum hagyományos programjának

tekinthető. A Saturnalia látogatói szemtanúi és résztvevői lehetnek a piros frígiai sapkás kavalkádnak, római mézborral, jókedvvel, sok-sok játékkal, és a római Saturnalia-ünnep minden más jellegzetességével együtt, beleértve a Saturnalia-király kisorsolását is.

Római történelmet és irodalmat kutató klasszika-filológusként és a „Nova Roma” nemzetközi hagyományörző egyesület magyar szekciójának („Nova Roma Pannonia”) vezetőjeként is az aquincumi Saturnalia rendezvény rendkívül fontos érdekemnek tartom, hogy a közönség mind teljesebb körű bevonásával a személyes megtapasztalásra, római múltunknak mint európaiságunk gyökereinek átélésére ösztönzi a résztvevőket. Nagy öröm szervezőként és nézőként is tapasztalni, hogy az aquincumi Saturnalia évről-évre gazdagodik újabb és újabb programokkal, és a rendezvényeket is egyre nagyobb létszámban látogatják. A rendezvény eddig elsősorban a gyermek közönséget szólította meg, de az ókori kultúra testközelből való megtapasztalása egyre több felnőtt érdeklődőt is vonz.

Nagy sikert arattak azok a programok, ahol a látogató teljes szellemi átélésben tapasztalhatta meg az ókori ember életét, hitvilágát, gondolkodásmódját vagy éppen használati tárgyait, ruháit és ételeit. A játékos műveltségi és művészeti vetélkedők, humoros történelmi és mitológiai színelőadások, római életmód-bemutatók mellett a tavalyi Saturnalián a kísérletező kedvű látogatók részt vehettek egy Saturnus-ceremónia rekonstrukciójában, ahol személyes kéréseikkel járulhattak a nagy istenhez, fűszeres

Pheadrus „Állatmesék” című művének interaktív előadása Halmágyi Sándor színművész játékmesteri vezetésével

boráldozatot öntve az oltárköre, és a római pap rögtön latinra is fordította s fennhangon kántálta az istenhez kigyózó tömjénfüstben a boráldozatot felajánló látogató kérését. Megható volt látni és átélni, hogy sokan kértek szép, valós dolgokat Saturnus atyától, egészséget rokonoknak, sikeres egyetemi felvételt testvérüknek, vagy más kedves dolgokat, mint az a bájos kislány, aki világbékét kért Saturnustól, és hogy minden ember szeresse egymást. A szertartás közben szolgálók hordták körbe a római mézessüteményeket és más finom falatokat, és minden látogatónak jutott az ízletes római mézes borból, a mulumból. Az ilyen

emberközeli élmények személyesen is átélhetővé teszik a történelmet, mind a szereplők, mind a nézők számára, és bekapcsolnak minket annak a mélyes mélyen gyökerező ősi kultúrának a vízfolyamába, amely civilizációnk forrása. Identitásunk, magyar és európai énképünk az ősi Saturnus-rítusokban született meg, és ahhoz hogy önmagunkat is jobban megismerjük, az aquincumi Saturnalia kétezer éves rítusaiban kell elmerülnünk, ahol igazi közösségi és misztikus élményként találhatjuk meg az európaiság forrását, az ősi római kultúrát.

Gonda Attila

PAESTUM, UTOLJÁRA?

2010. novemberében 13. alkalommal rendezték meg a Mediterrán Régészeti Turisztikai Találkozót az olaszországi Paestumban, melyen Magyarország nyolcadik éve képviseltette magát. A találkozó régészeti és régészeti-turisztikai konferencia, amelynek célja a régészeti célú turizmus fellendítése és a szakmai kapcsolatok kialakítása, ápolása.

A konferenciához kiállítás is csatlakozik a paestumi Hotel Ariston konferenciaközpontjában 16.000 m²-en. 2010-ben is körülbelül 200 kiállító vett részt a börzén, ebből természetesen nagyobb számban a hazaiak képviseltették magukat, ugyanakkor összesen 27 külföldi ország is

létrejövő látogatóközpontjára fektették a hangsúlyt.

Az elmúlt évben a Magyarországot képviselő szakemberek saját szervezésben – a városi régészet és az eredmények hasznosítása témakörben – létrejött konferenciát szerveztek, amely igen gyümölcsöző és hasznos volt. Az elő-

and Research Centre, Institute for Mediterranean Heritage, Koper), aki beszélt a szlovéniai San Simon település egy tengerparti római villájának területén EU támogatásból kialakítandó régészeti parkról. Magyar részről Láng Orsolya Aquincumi Múzeum régésze („Investment-led excavations in Budapest: communicating results /Scavi collegati agli investimenti a Budapest: comunicare i risultati” címmel és Papp Tímea a KÖH munkatársa „Gli investimenti e la CSR sotto l’aspetto dell’autorità archeologica” címmel) tartott előadást a nagyberuházások kapcsán végzett feltárások eredményeinek kommunikációjáról, illetve a régészeti örökség megőrzése érdekében a törvényben előírtakon túl teljesítő beruházók, kivitelezők, támogatók elismerésének fontosságáról a múzeum, illetve a régészeti hatóság szemszögéből.

A múzeum standja a paestumi régészeti turisztikai kiállításon

jelen volt különböző formába.

Az elmúlt esztendőben, az olasz partner meghívására, az Aquincumi Múzeum és a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal szakemberei vettek részt nagy sikerrel a börzén, ahol a Magyarországon található római örökségi központokat, illetve az ország történelmi helyeit ismertették meg a külföldiekkel. Ebben az évben a magyar standon a magyarországi limes szakasz világörökségi jelölésére és az Aquincumi Múzeum új Európai Uniói támogatással

adások november 19-én, pénteken délben kezdődtek a „Régészet és a nagyközönség: a beruházásokhoz kötődő régészeti feltárások és társadalmi hasznuk” címmel. Négy előadás hangzott el, elsőként dr. Elda Omari (régész, Università di Padova) tartott beszámolót „Albânia régészeti örökségének hasznosítása, mint a terület társadalmi és kulturális fejlődésének forrása” tematikával. Őt követte előadásával Irena Lazar professzor asszony (University of Primorska, Science

A magyar standon az előadásokat vetített képes anyag egészítette ki Budapest római örökségéről (Tesori sotto i nostri piedi: Aquincum, la storia della città romana”) és egy film is, mely a Ripa Pannonica helyszíneit veszi sorra a Lugio TV kameráján keresztül.

Hogy a kezükkel is „láthassanak” az érdeklődők, néhány műtárgymásolat is várta őket, melyek aquincumi ásatások során előkerült leletekről készültek. Ez főleg a régészeket vonzotta a standra, ahol összehasonlíthatták őket a saját leleteikkel.

A kiállítás kiváló kapcsolatteremtési lehetőséget nyújtott a külföldi kollégákkal. Az előző években kötött ismeretségek hatására Raffaele Cantiello, a Museo Archeologico Nazionale di Paestum restaurátora a magyarországi kollégáknak megmutatta a paestumi múzeumot és annak restaurátorműhelyét, ahol betekintést kaphattak a múzeum munkájába, illetve további kapcsolatokat és tapasztalatokat szerezhettek. A műemlékvédelem, és azon belül is a földregések elleni védelem kapcsán felvettük a kapcsolatot az olasz minisztériumot képviselő Giuseppe Capriuoli műemlékes építésszel, akitől ebben a témában íródott hasznos kiadványt is sikerült szerezni. Illetve toszkán részről egy esetleges etruszk utazó kiállítás befogadásával kapcsolatban merült fel a jövőre nézve közös projekt lehetősége.

Az évek alatt, így ebben az évben is találkoztunk és tapasztalatot cseréltünk az olaszországi műkincsrendészet (Comando Carabinieri Tutela Patrimonio Culturale) és a művészeti és régészeti örökség védelmével foglalkozó vámos kommandó (Guardia di Finanza) tagjaival. A szerb régészekkel szintén egy jövőbeni szorosabb kapcsolat lehetőségeit beszéltük meg, amely egy általuk kezdeményezett több országon keresztül haladó tematikus útvonal tervét vetítette elő. De emellett számos más ország, például Albánia, Azerbajdzsán, Szlovénia és Szíria képviselőjével, illetve számos helyi résztvevővel tudtunk megismerkedni.

A BTM Aquincumi Múzeuma és a KÖH részvétele kapcsán benyomásaink, tapasztalataink ismét igen vegyesek voltak. Egyrészt minden évben igen hasznosnak bizonyul bemutatni az Aquincumi Múzeum

A múzeum által szervezett workshop (balról jobbra): Láng Orsolya, Papp Tímea, Irene Lazar (Szlovénia) és Elda Omari (Albánia)

új programjait, kiállításait és magát a provincia fővárosát. Igen sok érdeklődő már ismerősként üdvözölt minket, ami jelzi, hogy az olasz utazók ismerik Aquincumot. Ez valószínűleg a több éves, rendszeres paestumi jelenlétünkkel magyarázható. Másrészt viszont ismét beigazolódott azon véleményünk – amelyet már évek óta hangoztatunk – hogy tudniillik megfelelő pénzügyi és logisztikai háttér nélkül nehéz színvonalasan bemutatni egy külföldi börzén. A többi – akár kelet-, dél-kelet-európai (pl. Lengyelország, Szlovénia, Horvátország, Szerbia) – országgal összehasonlítva sajnos ismét meg kellett állapítanunk, hogy alapvető országos szintű turisztikai kiadványok, térképek, apró ajándéktárgyak, megfelelő csomagolóanyagok (táskák) hiányoznak a kínálatból, a meglévők nyomdai, grafikai külalakja pedig messze elmarad az elvárhatótól. Sajnos a múzeum anyagi keretei is igen szűkösek, ez pedig a múzeumi kiadványok mennyiségén látszott. Ezekre tehát – véleményünk szerint – mind országos, mind intézményi szinten

áldozni kellene, ha továbbra is meg akarunk jelenni ilyen típusú rendezvényeken.

Igen gyümölcsöző és hasznos volt azonban az általunk szervezett kerekasztal-megbeszélés, városi régészet és az eredmények hasznosítása témakörben. A szlovén, albán és magyar előadók országai saját örökségvédelmi eljárásait, szabályait is ismertették, de megismerhettük pl. egy újonnan alapított szlovén régészeti park történetét, látogatóbarát módszereit és eredményeit. Az elhangzott előadásokhoz sok kérdés is kapcsolódott és a tervek szerint a workshop más témákkal folytatható lenne.

Összefoglalásképp tehát elmondható, hogy a 2010. évi paestumi kiállítás sok pozitívuma mellett (reklámlehetőség a múzeumoknak, kerekasztal – konferencia) ismét rávilágított a hazai múzeumok egyik nagy problémájára: ha nincs megfelelő anyagi háttér, nem lehet megfelelőképpen reklámozni, „eladni” a múzeumot külföldön.

*Csaplárné Csépanyi Andrea –
Láng Orsolya*

RÓMAI ÚT, RÖGÖS ÚT!

A 2009-ben a múzeum turisztikai attrakciójának és idegenforgalmi vonzerejének fejlesztésére elnyert pályázat (Aquincumi Múzeum fejlesztése, Pannonia Provincia Program) megvalósítása 2010-ben, a Támogatási Szerződés megkötésével megkezdődött. S egyben megkezdődött a versenyfutás is az idővel, s a küzdelem az előre nem látható, menet közben kialakult, általunk nem befolyásolható körülményekkel.

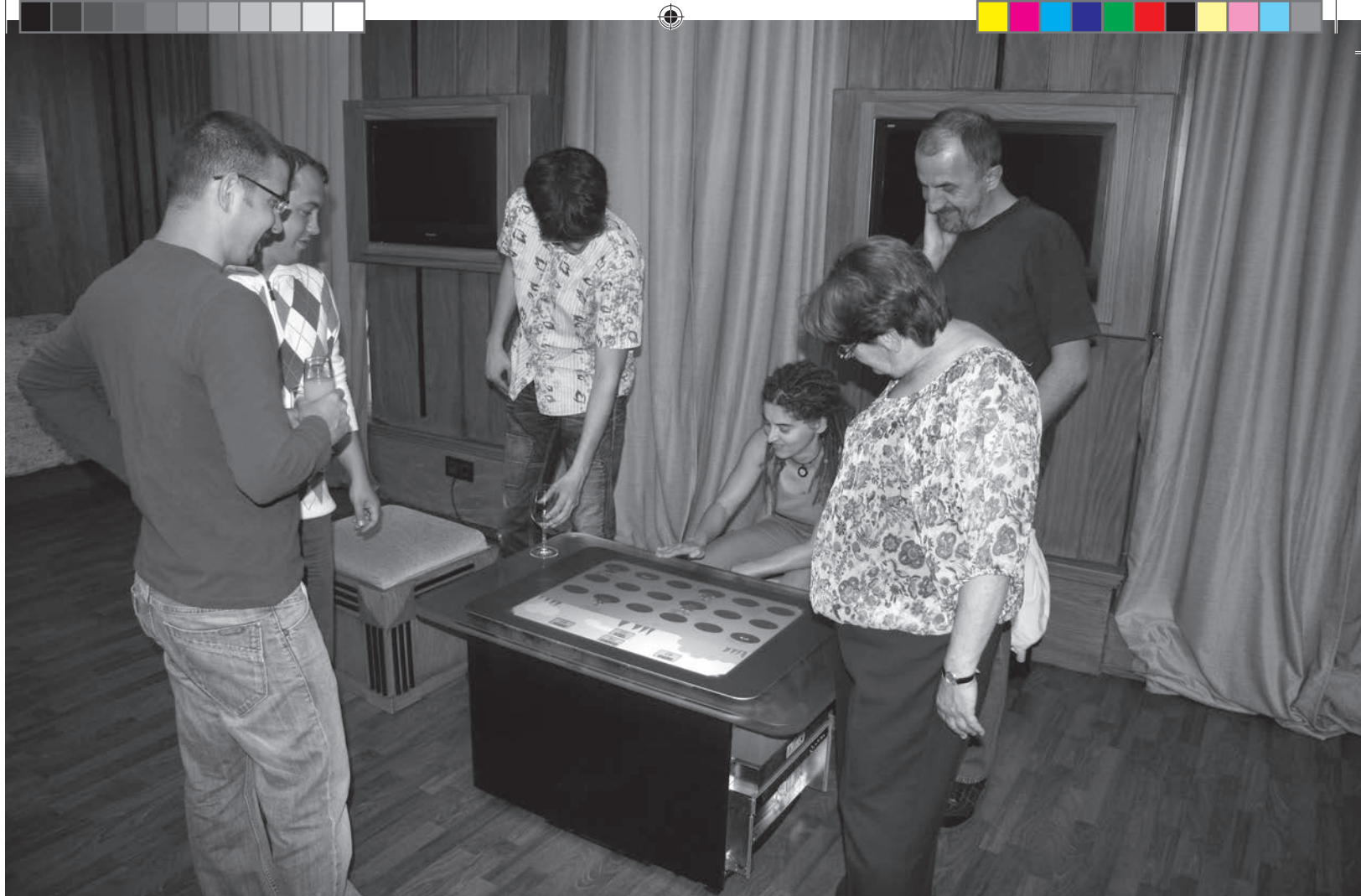
A projekt előkészítő fázisát követően április 2-án történt meg az első kapavágás a területen. Miután a helyszín az aquincumi polgárváros déli városfalának környezete, a régészeti feltárások jelentették az első munkafázist. Ennek eredményei a kiviteli tervek készítése folyamán (Köztigon Építész Stúdió Kft., Rajk László vezető építész) hasznosultak, de az előkerült maradványok miatt változtatni kellett az engedélyezési tervhez képest az alapozási technikán, bővíteni kellett a bemutatott emlékek területét. Minden program kritikus eleme, vízváltatója a közbeszerzés. A

nyár elején a kivitelezési munkákra kiírt közbeszerzés eredménye (helyesebben eredménytelensége) nyár végére azt igazolta vissza, hogy a korábban megvalósításra szánt, nagyvonalú tervet a pályázat keretén belül nem lehet az elkészült műszaki tartalommal megvalósítani, módosítása szükséges. Még hozzá olyan módosítása, amely valamennyi projektelemet tartalmazza, ugyanakkor a nyertes pályázatban rendelkezésre álló keretösszegeből finanszírozható. Így a projekt továbbélését szolgáló termódosítás programja inkább közelít a romterület egyszerűbb, római kori elemeihez

jobban igazodó jellegéhez, kevesebb új építéssel, több felújítással, funkcióváltással, környezeti rehabilitációs elemmel és a látogatók által bejárható nagyobb területtel. Ugyanakkor a program – a műemléki környezethez alkalmazkodva – igyekszik nem visszafordíthatatlan változásokat előidézni a területen. A módosított tervezési program körvonalazásához a váratlan szerencse is hozzásegítette a múzeumot. Az új kiállítási épület pincéjében használati joggal rendelkező ELMŰ, megkezdte kiköltözését és szándékai szerint – figyelembe véve a projekt érdekeit – 2011 közepéig átadja a terüle-

A „Pannonia Provincia Program” sajtónyilvános nyitórendezvénye

A „Pannonia Provincia Program” keretén belül megvalósuló interaktív játéktér egyik eszközének bemutatása

tet az intézménynek. Ezzel a gesztussal vált lehetővé az új építések nagy részének kiváltása. A tervmódosításra lehetőséget kapott az eredeti terv készítője, azonban a hirdetmény nélküli tárgyalásos közbeszerzési eljárás eredménytelenül végződött.

A régészeti feltárás és a beruházás előkészítése mellett a projekt más elemeihez kapcsolódva is folyt az ütemezésnek megfelelő munka. Aprólékos és küzdelmes

munkával elkészültek a virtuális játékok grafikai és jelenleg zajlik ezek 3D-s változatainak előállítás. Előkészületben van a „Festő ház” római kori berendezési tárgyainak rekonstrukciója.

A szakmai munka mellett számos adminisztrációs feladatot jelentett a projekt, de ezeket leküzdve is – bár számos tapasztalattal gazdagodva –, ott állunk mint egy évvel ezelőtt. Több közbeszerzés, több tervezés, több adminisztrá-

ció, s mi – látszólag – toporgunk... az idő pedig halad. De miután ez az utolsó esély, hogy a múzeum turisztikai fejlesztésre kiírt EU-s támogatáshoz jusson, s a látogatók fogadását, az új kiállítási épület környezetének attraktív, vonzó kialakítását az elnyert támogatásból megvalósíthassa, kitartóan folytatjuk a munkát, s biztosak vagyunk abban, hogy megtaláljuk a módját, hogy a projektet sikerre vigyük.

Zsidi Paula

AZ IDŐSZAKI KIÁLLÍTÁSOK MÚZEUMPEDAGÓGIAI HASZNOSÍTÁSA

A múzeumi foglalkozások, szünidős gyerekprogramok és családi rendezvények során nemcsak a múzeum állandó kiállításait és romkertjét hasznosítjuk, hanem az időszak kiállításokhoz is minden évben készül múzeumpedagógiai terv. Az előző évek gyakorlatához hasonlóan így történt ez 2010-ben is.

Van új a föld alatt

A 2009. év legszebb ásatási leleteit bemutató kiállítást rendszeresen bemutattuk tárlatvezetések során a hozzánk érkező osztályoknak, s a nyári szünidős programunk az „Ókori Szünidődő” egyik napja is a kiállításra épült. A programra érkező gyerekek a tárlat megtekintését követően a kiállított tárgyakhoz hasonló agyagedényeket és fibulákat készítettek, majd az aquincumi romkertben kialakított „régészhomokozó” helyszínén ismerkedhettek meg testközelből a régészek munkájával.

A Múzeumok Őszi Fesztiválja keretében az általános és középiskolások számára ajánlott foglalkozások egyikén a régmúlt idők egyik jellegzetes tárgyát a fibulát helyeztük a középpontba. A kiállításon végigsétálva a diákok megfigyelhették milyen sokféle anyagból és változatos formában készültek a fibulák, majd különféle technikákkal (drótozás, varrás, gipszöntés) el is készítették a megtekintett tárgyak másolatait. Az „Utazás Kharon ladikján” című foglalkozáson a drámajáték eszközeivel elevenítettük meg, milyen volt az ókorban egy csontvázás-, hamvasztásos- és egy múmiatemetkezés.

A diákcsoportok mellett gondoltunk az egyéni látogatókra is. A kiállításához és az állandó tárlatokhoz készült el „Mercurius erszénye”. A játéklapot és tárgymásolatokat rejtő tarsoly segítségével az egyénileg

érkező diákok, családok fedezhették fel a múzeum tárlatait.

Tapintható tárlat

A „Tapintható tárlat” posztamenseken elhelyezett, kézbe vehető tárgyai a „Van új a föld alatt” című kiállításban látható leletek másolatai, a kiállítást Braille-írással feliratok kísérik.

A tárlat elsősorban látássérültek számára készült, akik akár egyénileg akár csoportosan, múzeumi foglalkozás keretében tekinthették meg a tárgyakat. Ugyanakkor igyekeztünk a kiállítást múzeumpedagógiailag is hasznosítani.

A Múzeumok Éjszakáján felnőtt látogatóink sétálhattak végig vezetőik segítségével, bekötött szemmel a kiállításon, a gyermekek pedig az „Ókori Szünidődő” egyik napján próbálhatták ki, milyen sok információ gyűjthető össze egy-egy tárgyról akkor is, ha bekötött szemmel sétálnak végig a tárlaton. A programot a sikerére való tekintettel múzeumi órák keretében is meghirdettük kisebb létszámú diákcsoportok számára.

Interaktív játéktér

A romkert egyik védőépületében kialakított „interaktív játéktér” azzal a céllal valósult meg, hogy legifjabb látogatóink a kiállítások megtekintése után játékosan szerezzenek további információkat a római korról.

A teremben az iskolások római táblás játékokat próbálhattak ki, római ruhákba öltözhetnek, a mozaikrakás és a szövés technikájával ismerkedhettek, a legkisebbeket pedig a terem közepén kialakított, párnákkal díszített dobogón római játéktáblák és kifestők várták.

A helyiség elsősorban az egyéni múzeumlátogatók, családok számára készült, de kiváló helyszínt biztosított csoportos múzeumi foglalkozásokhoz is.

Különösen tavasszal, amikor egyszerre nagyon sok iskolás csoport látogat el hozzánk, nem mindig tudunk minden osztálynak múzeumi foglalkozást biztosítani. Az elmúlt évben a múzeumi órákból kimaradt osztályok feladatlapokkal járhatták végig a romkertet, majd az interaktív játéktérben egészíthették ki játékosan a római korról szerzett ismereteiket.

Az utóbbi években egyre többen szeretnék a születésnapjukat aquincumi környezetben „római módra” megünnepelni. 2010-ben az aquincumi születésnapok helyszínéül is az interaktív játéktérmet használtuk,

ahol a születésnapos gyerekek nemcsak a kiállított játékokkal szórakoztatták magukat, hanem Mészáros Gyöngyvér irányításával római társasjátékokat is kipróbálhattak (pl. diógurítás, golyózás stb.) és romkerti „kincsvadászaton” is részt vehettek.

A játéktér, a teremben elhelyezett vendégkönyv beírásai alapján, az egyik legnépszerűbb múzeumi helyszín volt a diákokból és családokból álló közönségünk körében, ezért az idei évben is szeretnénk kibővített formában megvalósítani.

Bögi Enikő

PÁLYÁZATOK 2010

Az elmúlt évekhez hasonlóan 2010-ben az Aquincum Baráti Kör számos kiírásra adott be pályázatot. Céljuk legnagyobb részt az egyesület alaptevékenységének, közvetetten az Aquincumi Múzeum szakmai munkájának támogatása volt. Az elmúlt időszakban a Kör hat pályázatot adott be és mind a hat nyert támogatást. Az alaptevékenység elősegítésére a Nemzeti Civil Alapprogram működési pályázataiból 800.000 Ft támogatáshoz jutott, melyet működési költségekre, rendezvények lebonyolításához szükséges eszközök beszerzésére, a programok népszerűsítésére fordítottunk. A támogatás segítségével sikerült megvásárolni az alábbi eszközöket: a prezentációs és archiválási feladatokra egyaránt felhasználható lézernyomatót, fotópapírt, digitális fényképezőgépet, promociós célokat szolgáló megállító táblákat; kézműves foglalkozások lebonyolításához szükséges asztal garnitúrát, ingyenes kézműves foglalkozásokhoz szükséges alapanyagokat, az elhasználandó római lábbelik helyett új darabokat, az egyesület tevékenységét

bemutató és népszerűsítő kiadványokat, s elkészült egy aquincumi római veretű rekonstrukció is.

A Budapest Főváros Önkormányzatának Gazdasági Bizottsága által kiírt, 2010-ben Budapesten megvalósuló nemzetközi illetve országos jelentőségű, önálló turisztikai vonzerővel bíró programok marketingjének és megrendezésének támogatására kiírt pályázaton az egyesület 1.000.000 Ft támogatáshoz jutott. Ebből a keretösszegeből kerültek megrendezésre az „Aquincumi Játékok 2010” című rendezvénysorozat hagyományőrző programjai: a Floralia - Római tavaszünnep és a Saturnalia - a karácsonyi ünnepkör gyökerei az antikvitásban. A rendezvénysorozaton több mint 5000 fő vett részt.

Óbuda-Békásmegyer Önkormányzatának támogatásával valósulhattak meg az Óbudai Nyár aquincumi programjai. A helyi önkormányzat 5.200.000 Ft támogatással vette ki részét a helyi kulturális életet színesítő programok megrendezéséből a múzeumban. Horváth Péter darabja, az Amphitruon 2010, 1146 fő érdeklődőt vonzott a romkert han-

gulus szabadtéri színpadához. A Fontanalia - Nimfa-ünnep is ennek segítségével valósulhatott meg negyedik alkalommal.

A vakoknak és gyengén látóknak szóló „Tapintható régészet” című kiállítás harmadik részének megrendezéséhez a Művészeti és Szabadművelődési Alapítvány 70.000 forinttal, Budapest Főváros Közgyűlése Kulturális Bizottsága 400.000 forinttal járult hozzá.

A Nemzeti Kulturális Alap Műemléki és Régészeti Szakkollégiuma 960.000 forintos támogatásával vehetett részt Aquincum az olaszországi Paestum városban megrendezett turisztikai börzén, nyolcadik alkalommal.

A 2010-ben az Aquincumi Múzeum közönségkapcsolati tevékenységére elnyert támogatások összege 8.230.000 forint volt. E nélkül sokkal nehezebb lett volna a szakmai tevékenység ellátása, s a programok sem valósulhattak volna meg ilyen magas színvonalon.

A szervezetek és az önkormányzatok támogatását ezúton is köszönjük!

Kővágó Dániel –
L. Kurucz Katalin

KÉKRE FESTETT MARCONA KELTÁK

A 2010-es Múzeumok Őszi Fesztiválja egyik programjával ismét régi hagyományt elevenített fel az Aquincumi Múzeum, hiszen évekkorábban, nyári hétvégeken „Játékos vasárnapok” néven már tartottunk családi napokat az ókor iránt érdeklődőknek

Mikor elkezdjük tervezni a programot, felvetődött, hogy ezúttal ne az antik római kultúrát állítsuk középpontba, hiszen számos rendezvényünk ókori ünnepek felelevenítése (pl. a Florália májusban, a Nímfa ünnep nyár végén vagy a Saturnalia december elején), hanem utazzunk még messzebbre az időben és mutassuk be azt a népet, aki a római hódítás előtt benépesítette a mai Budapest területét. Erre a hűvös, borongós októberi napra, kékre festett, marcona kelta harcosok szállták meg az Aquincumi Múzeum romkertjét. Felépítették táborukat, megismertették harcmódorukat az érdeklődőkkel, a vállalkozó szellemű gyerekek rövid kiképzésen vehettek részt. Ám a kelták élete sem csupán kegyetlenkedésből állt, ezért a kevésbé harcias látogatókat bevezettük a kelta hétköznapi rejtelmeibe, kipróbálhatták a szövést, kelta stílusú drótkészert készíthettek maguknak, a legkisebbek kavicsra festhettek kelta motívumokat. Aki ellenállhatatlan vágyat érzett arra, hogy megismerje a jövőjét, felkereshette a kelta jósnő kunyhóját, és rúnakövekből jósltathatott magának. A hűvös idő ellen gyógyfözetekkel, varázsitalokkal védeztünk és védtük látogatóinkat.

A program, számításainkat igazolva, jórészt kisgyermekes családok érdeklődését keltette fel, ők alkották a látogatók mintegy háromnegyedét, de rajtuk kívül külföldről érkező felnőtt csoportot is vendégül láttunk, akik lehet, hogy véletlenszerűen futottak a programba, de láthatóan jól érezték magukat és különösen a varázsital kóstolás nyerte el tetszésüket.

Aki esetleg lemaradt a programról, ne legyen kétségbeesve, mert a sikeren felbuzdulva az Aquincumi Múzeum 2011 őszén másodjára is megrendezi a Kelta családi napot, amikor egy napra a múzeum romkertje ismét marcona és jámborabb lakosokkal benépesített kelta faluvá alakul.

Ódor Bernadett

TITULI AQUINCENSES

Aquincumi feliratok I-II

Tituli Aquincenses címmel jelent meg 2009-2010-ben az egykori Alsó-Pannonia (Pannonia Inferior) fővárosának területéről eddig előkerült feliratos kőemlékek részletes publikációját tartalmazó két kötet. Az elsősorban szakembereknek készült, latin nyelven írott kötetek régi hiányt pótolnak, nemcsak a hazai, hanem a nemzetközi ókortörténeti-régészeti kutatás számára is.

Ugyanis összefoglaló, minden aquincumi feliratot közlétező publikáció még nem jelent meg. Még az óorkutatás talán legnagyobb alakja, Theodor Mommsen által a 19. század utolsó harmadában megindított hatalmas vállalkozás, a Corpus Inscriptionum Latinarum, a római birodalom latin feliratainak a teljesség igényével összeállított gyűjteményébe sem került bele hiánytalanul valamennyi, addig előkerült kőemlék. Az ott publikált több mint 500 felirat száma a Tituli két megjelent kötetében megkétszereződött.

Az emlékek nagyobb részét az Aquincumi Múzeum őrzi, de a Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteményében is jó másfélszáz aquincumi eredetű feliratos kőemlék szerepel. A feliratoknak közel a felét kitevő vallási, fogadalmi feliratok mellett a közlétező emlékek másik nagy csoportját a feliratos síremlékek alkotják. Ezek mellett hivatalos, „állami” építkezéseket megörökítő vagy az uralkodó császár tiszteletére állított emlékek is szerepelnek a kötetekben. Különlegességnek számít a híres aquincumi orgona feliratos bronzablája, amely az orgona ajándékozásáról emlékezik meg, vagy egy márványból készül, a bevésett jelek és városnevek alapján geodéziai munkáknál, kitűzéseknél használt tábla.

Az egyes emlékek leírása, felirata, lelőhelye és őrzési helye mellett minden fontosabb adatot latin nyelven közöl a kötet: a kőfaragás, betűformák jellegzetességeit, a nyelvi sajátosságokat, ahol szükséges, kommentálja a felirat tartalmát, esetleges történeti hátterét, s ezek alapján határozza meg az egyes feliratok keletkezési idejét. Publikált kövek esetében

valamennyi publikációt és a feliratok szövegének különböző olvasatait is hozza. A publikációkat fotók és szükség esetén rajzok is kiegészítik.

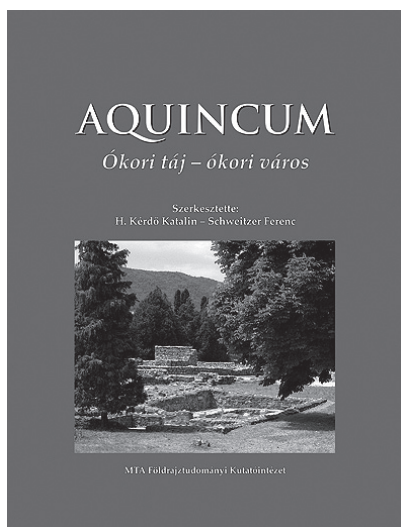
A köteteket Kovács Péter és Szabó Ádám szerkesztették, Fehér Bence közreműködésével. A szerzők Borhy László, Fehér Bence, Kovács Péter, Lőrincz Barnabás, Mráv Zsolt, Németh Margit, Szabó Ádám, Tóth Endre. A fotók nagy része Friederike és Ortolf Harl munkája. Felelős kiadó Kelemen Örsné, Pytheas Kiadó és Nyomda.

Németh Margit

AQUINCUM

ÓKORI TÁJ – ÓKORI VÁROS

A környezetgeomorfológia tudományterületének széles tematikai palettáján egy új kutatási irány, a régészeti feltáró munkákat támogató geomorfológiai-őskörnyezeti vizsgálatok legújabb eredményeit kívánja a könyv a tudományos közvélemény és az érdeklődő olvasók elé tárni az Aquincum területén és a város tágabb környezetében végzett kutatások eredményeinek közreadásával.

Olyan rendhagyó kötet megjelenését kell üdvözölni, amely két, nagy hagyományokra visszatekintő tudományág, a régészet és a természetföldrajz szoros együttműködésének eredményeként látott napvilágot e tudományágak kiemelkedő hazai műhelyeinek (MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, BTM Aquincumi Múzeuma) jóvoltából.

Kutatásaink során igyekeztünk feltárni a természeti tényezőknek Budapest legrégebb városmagja, a mai Óbuda, az egykori Aquincum római kori településszerkezetének kialakulásában játszott szerepét is. A rómaiak kitűnően felismerték a geomorfológiai adottságokban rejlő lehetőségeket és a céljaiknak megfelelően használták fel a vizeket, az ártéri domborzat különböző felszíneit és a kőzeteket.

A kötet első felében a földrajzi

adottságok és a geomorfológiai kutatások eredményei kerülnek ismertetésre. A fejezetcímek önmagukért beszélnek: „Aquincum földrajzi helyzete”, „A város és közvetlen környezetének felépítése, domborzatának fejlődése”. Ez utóbbi fejezetben olvashatunk a domborzat kialakulásáról, a felszínépítő kőzetekről és nyersanyag-lelőhelyekről, Aquincum és tágabb környezetének domborzattípusairól. A geomorfológiai kutatások eredményeit az „Aquincum római kori őskörnyezeti rekonstrukciója” címet viselő fejezet tartalmazza. Szó esik benne az éghajlati viszonyokról, a talajokról, a víznyelvényekről és karsztforrásokról, a római kori környezethasználatról. A térképmellékletek, ábrák és a fúrások szelvényrajzai jól egészítik ki a szövegben elmondottakat. Nem egyszerű illusztrációk, hanem a szöveggel egyenértékűek.

A kötet az „Aquincum és környéke a római korban” c. fejezettel folytatódik. Innen már a régészeti kutatások eredményeiről olvashatunk. „A történeti adottságok, földrajzi helynevek” rövid bevezetés után a történeti rész következik („A város helye és szerepe Pannonia provincia történetében”). Ezután északról dél felé haladva kerül sor a római korban jól elkülönülő topográfiai egységekre (a polgárváros, az óbudai katonai táborok, a katonaváros és az attól délre fekvő

területek) ismertetésére, különös hangsúlyt fektetve a feltárásokon megfigyelt természetföldrajzi megfigyelések közzétételére („Aquincum és környéke a római korban”). Külön fejezet foglalkozik „A régészeti feltárások során megfigyelt ókori felszíni formák” ismertetésével (partépítés nyomai, forrásfeltörés, árkok és vízmosások, a mai Óbudai sziget a római korban). A természeti erőforrások kiaknázásának két példáját ismerhetjük meg a következő fejezetből („A természeti kincsek korabeli hasznosítása Aquincum körzetében”). Ezt követi a „Környezetalakító munkák nyomai a római korból” című fejezet. A fejezetek sorát rövid összefoglalás zárja („A földrajzi tényezők szerepe Aquincum településtörténetében”). A térképek, ábrák és képek itt is fontos, eddig ilyen összefüggésben nem publikált információkat hordoznak. Az „Epilógus” egy a közös kutatás során felmerült még megoldatlan kérdés tár az olvasó elé.

A kötetet bő irodalomjegyzék, név- és szójegyzék zárja. A munkát a szakembereknek és a művelt nagyközönségnek egyaránt ajánljuk.

Kiadja az MTA Földrajztudományi Kutatóintézete. Elmélet – Műveltség Gyakorlat 66. kötet. Szerk. H. Kérdő Katalin – Schweitzer Ferenc. Budapest, 2010. 174 oldal, 47 ábra, 20 szelvényrajz, 65 kép

H. Kérdő Katalin